

Dementievriendelijke samenleving- blijven meedoen, maar hoe dan?

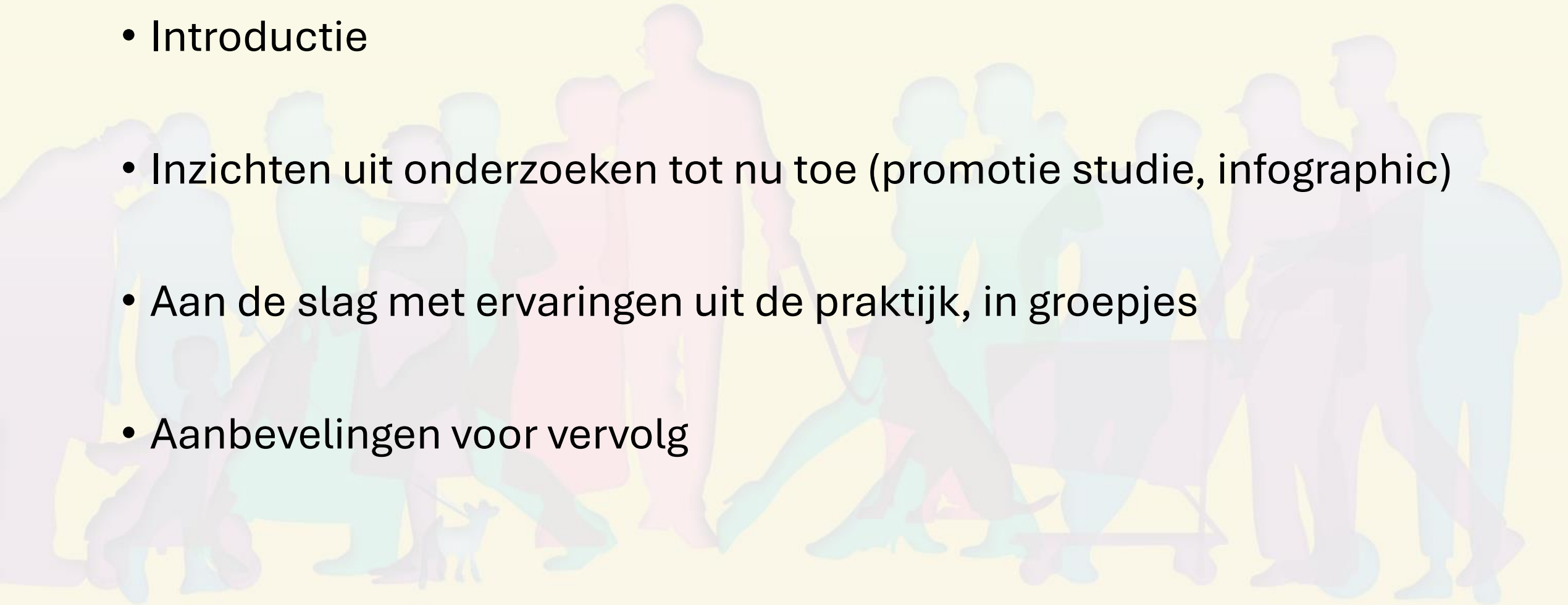
Marjolein Thijssen PhD, hoofddocent APS en onderzoeker lectoraat
Neurorevalidatie, Eigen regie en participatie

Anne Raaijmakers, docent-onderzoeker lectoraat Wijkverpleging AVG

Sjoerd ten Hove, Jip Baaijens, Farah Saraj, Britt Muis, junior onderzoekers PZW

Wat gaan we doen?

- Introductie
- Inzichten uit onderzoeken tot nu toe (promotie studie, infographic)
- Aan de slag met ervaringen uit de praktijk, in groepjes
- Aanbevelingen voor vervolg

Introductie

Dementievriendelijke initiatieven

Wat, waarom en hoe?

'Laat het woord dementie maar weg.
Gewoon een mensvriendelijke samenleving.
Iedereen wordt gezien. Iedereen mag
zichzelf zijn.'

Binnen het leeratelier 'Veerkrachtig ouder worden' is samen met betrokkenen, samenwerkingspartners (mede-opdrachtgever en samenwerkingspartner Alzheimer Nederland, Regio Nijmegen), onderzoekers en student-onderzoekers actief gewerkt aan uiteenlopende vraagstukken rondom een dementievriendelijke samenleving.

Door kennis en ervaringen te delen, zoeken we samen naar manieren om de samenleving beter af te stemmen op mensen met dementie en hun naasten. We kijken naar wat werkt, hoe je mensen met dementie betreft bij activiteiten, wat naasten nodig hebben. In deze factsheet vind je informatie over voorbeelden van dementie vriendelijke initiatieven, wat je zelf kan doen om een initiatief op te zetten en welke waarden belangrijk zijn in een dementie vriendelijke samenleving.

Noodzaak algemeen

voor een dementievriendelijke samenleving...

Door de combinatie van vergrijzing, een hoge druk op het zorgpersoneel en het stijgende percentage van het aantal mensen met dementie neemt het belang toe voor dementievriendelijke samenleving om zo het welzijn en participeren van personen met dementie te vergroten. (2)

Een dementievriendelijke samenleving herkent dementie, gaat er respectvol mee om en kijkt naar wat wél mogelijk is. Door openheid, begrip en acceptatie creëren we samen een inclusieve omgeving waarin mensen met dementie en hun naasten zich gewaardeerd voelen en actief kunnen blijven meedoen aan het dagelijks leven. (3)

Een dementievriendelijke samenleving zal niet alleen leiden tot een verhoging in de kwaliteit van leven voor mensen met dementie en hun naasten, maar ook een vermindering van belasting op de gezondheidszorg en de bijkomende zorgkosten (4)

Dementie in cijfers: (1)

Dementie raakt ons allemaal:

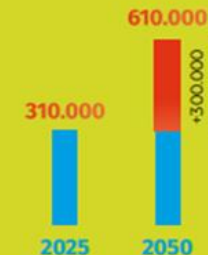
1 op de 5 mensen krijgt dementie

Ieder uur komen er 5 mensen met dementie bij in NL

800.000 mensen zijn mantelzorger voor mensen met dementie

Nu 310.000 → in 2050 ruim 610.000 in Nederland

75% van de ouderen met dementie woont thuis

Inzichten uit onderzoek

Mechanisms of Dementia Friendly Initiatives, thesis

Realist insights into initiative's outcomes, collaboration and stakeholder involvement ,

link naar proefschrift: [315685.pdf](https://www.proefschrift.nl/315685.pdf)

Vervolg onderzoek: Mentality-VIMP

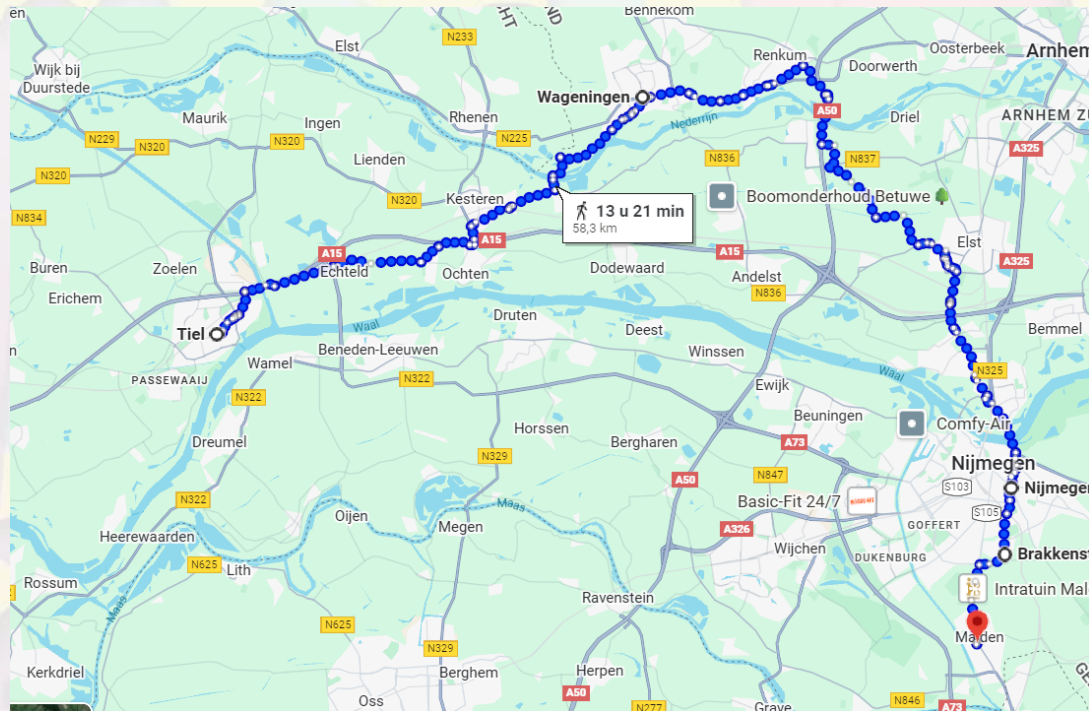
Wat vraagt het van professionals, vrijwilligers, mensen met dementie en hun naasten om op betekenisvolle wijze samen te werken aan het ontwikkelen en borgen van dementievriendelijke initiatieven?

Infographic: Dementievriendelijke initiatieven, wat, waarom en hoe?

Gebundelde inzichten op basis van student onderzoeken.

Waar zijn we geweest?

Deelnemende gemeenten

Andere gemeenten

- Wijchen
- Heerlen
- Roermond
- Heerenveen
- Haarlemmermeer
- Boxtel

Focus op dementievriendelijke initiatieven

Wat zijn dementievriendelijk initiatieven?

Dementievriendelijke initiatieven zijn activiteiten die *waardigheid, empowerment en autonomie* bevorderen om het welzijn van mensen met dementie en naasten te vergroten.

Adapted from: Hebert and Scales 2019, Williamson, 2016.

Gemeenschap

Wijk, instelling, organisatie, vereniging

Wie zijn er betrokken bij ontwikkeling van een initiatief?

Dementievriendelijke initiatieven, categorieën

Dementie-specifiek

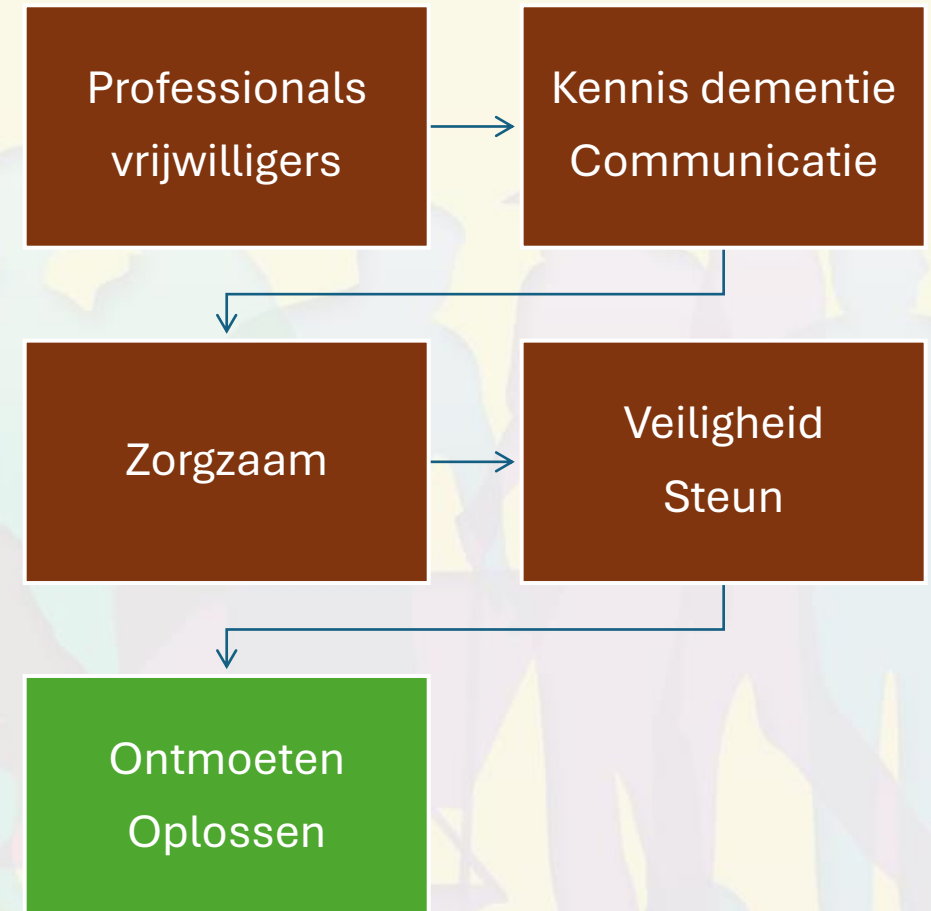

Dementie inclusief

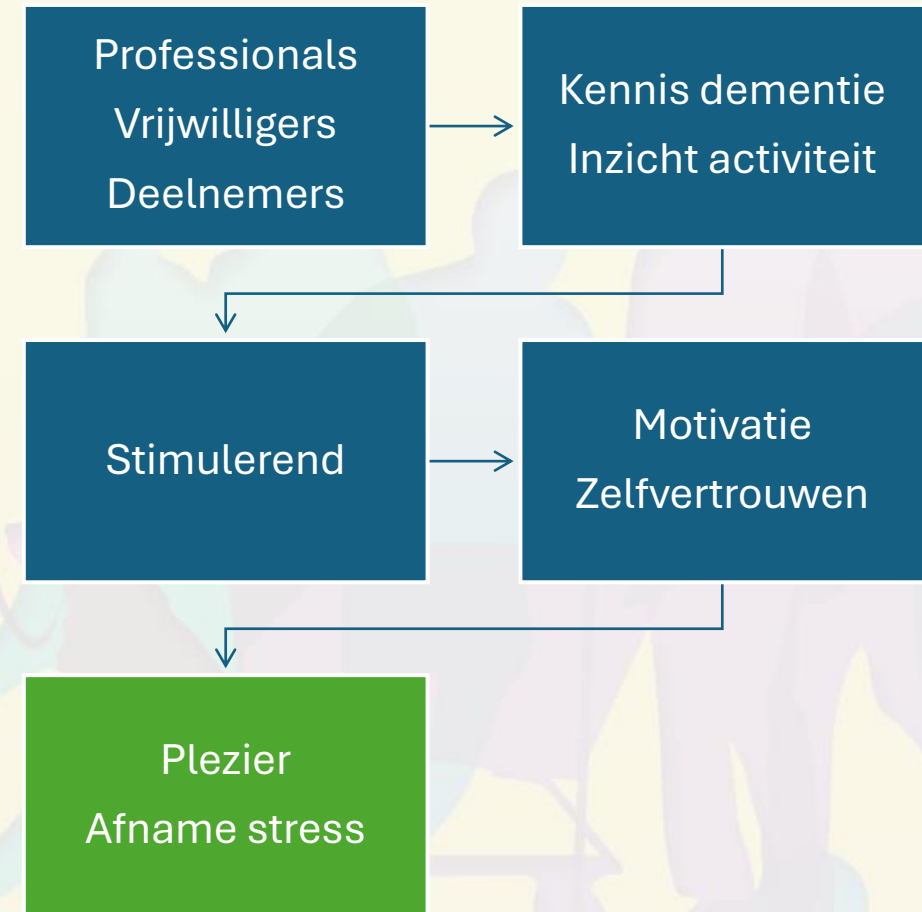

Gemeenschaps-gericht

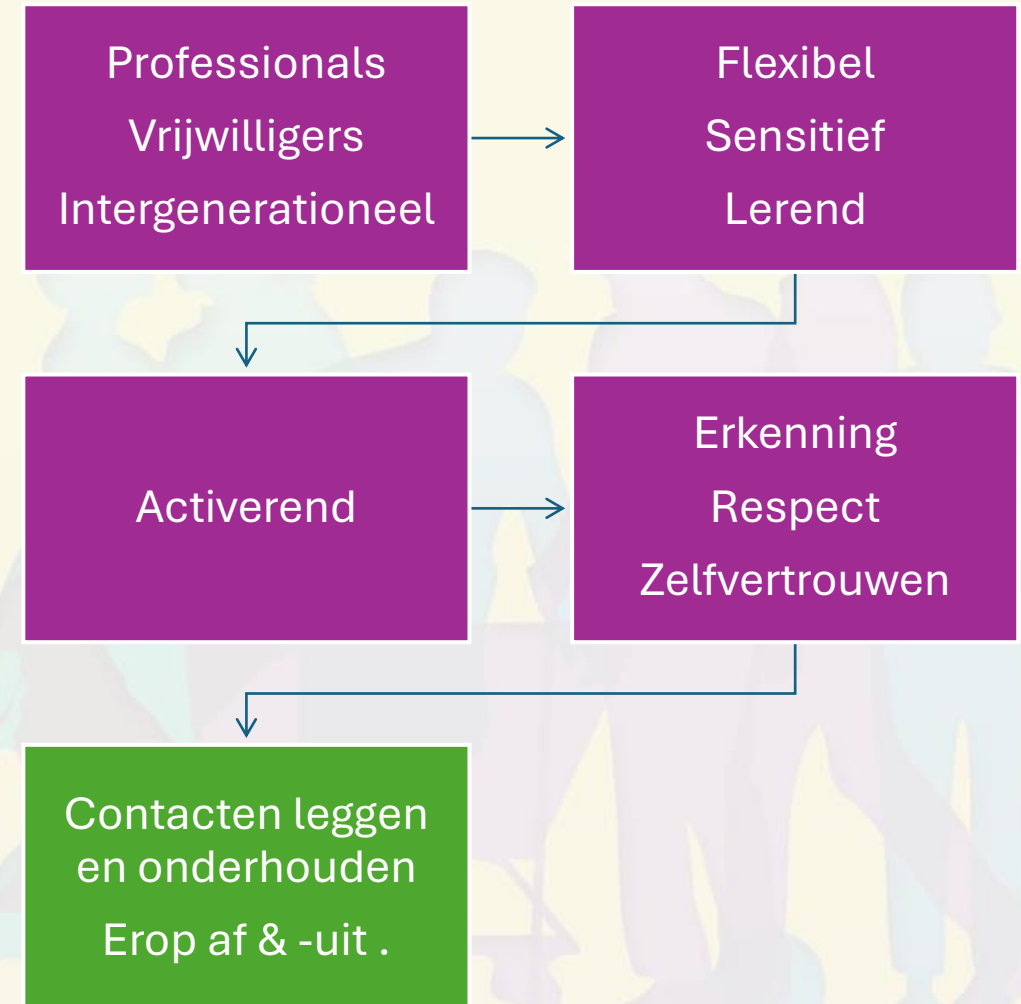
Opbrengsten dementie-specifiek

Opbrengsten dementie inclusief

Opbrengsten gemeenschaps gericht

Praktische handvaten

Onderzoek 3: Betrekken en behouden bij verenigingen waar ouderen veel komen...

Wat is belangrijk binnen verenigingen/initiatieven om mensen met dementie te kunnen laten deelnemen?

- Verbinding, respect en warmte
- Informele houding/setting, impliciet en niet specifiek op mensen met dementie
- Vertrouwen op intuïtie en het gevoel
- Delen van ervaringskennis (bijvoorbeeld organiseren van een themamiddag of voorlichtingsbijeenkomsten over dementie).
- Aandacht voor veranderingen in groepsdynamiek.
- Omgaan met gedragsveranderingen en dit bespreekbaar maken. Hoe kan je hiermee omgaan en hoe geef je een grens aan?
- Voorkom taboevorming
- Aanpassen van bejegening, tempo, niveau of aanbod.
- Mensen met dementie betrokken houden; ruimte voor sociale interactie faciliteren, samen kijken voor een oplossing als iemand met dementie de locatie van de activiteit niet meer zelfstandig kan bereiken

"Ik weet eigenlijk niet goed wat ik moet doen als iemand ineens anders reageert dan normaal."

Ondanks dat activiteitenbegeleiders een inclusieve houding hadden, ontbrak vaak structuur in ondersteuning of beleid voor het organiseren van dementievriendelijke activiteiten. Er heerst weinig interesse in formele scholing, maar wel een **grote behoefte aan praktische en toegankelijke hulpmiddelen**. Zoals: **Simpele handvatten of laagdrempelige samenwerking met andere professionals**. Op dit moment

zijn er geen directe aanspreekpunten of een eenduidige lijn of manier hoe om te gaan met dementie, verenigingen geven aan hier wel behoefte aan te hebben.

"Ik had niet het idee dat de rest zo in de gaten had dat zij aan het dementeren was."

Uitdagingen:

Professionals

Denk hierbij aan

- Concrete tips voor het voeren van gesprekken
- Voorbeelden van situaties met mensen met dementie
- Een praktisch kaartje met informatie over hoe dementievriendelijk te handelen binnen verenigingen.
- Kleine aanpassingen in communicatie en begeleiding tijdens activiteiten.
- Eventueel een korte jaarlijks terugkomende cursus of een fact-sheet met tips

conclusie:

Uit dit onderzoek is gebleken dat de respondenten de intentie hebben om leden met dementie te blijven includeren. Om dit te kunnen bereiken is het van belang dat er een sleutelfiguur betrokken is in bijvoorbeeld de Ark van Oost. Het zou mooi zijn als diegene bijvoorbeeld weet van het aanbod van de kerngroep 'Dementievriendelijk Nijmegen-Oost'. Zij zouden meer kunnen betekenen zo hebben zij bijvoorbeeld een geheugenwijzer met informatie over hoe mensen met dementie te herkennen. Ook bieden zij laagdrempelige trainingen aan. Het is van belang dat deze informatie en hulpmiddelen zo veel mogelijk binnen handbereik liggen voor verenigingen.

Dit waren de resultaten tot nu toe, het onderzoek gaat nog door. Meer informatie hierover?
Frank.verbeek@han.nl of Bonnie.teunissen@han.nl

Samenwerken rondom een dementievriendelijk initiatief

Mensen met dementie betrekken?

Professionals, vrijwilligers, mensen met dementie en naasten

- Betrokkenheid is **belangrijk voor iedereen**.
- **Persoonlijke verhalen** en **emoties** stimuleren de wens om 'mee te doen'.
- **Openheid** en **relatieopbouw** zijn essentieel.

Professionals en vrijwilligers

- **Positief beeld** van eigen én andermans **mogelijkheden** is bepalend.
- **Initiatief** van **professionals** is essentieel.

Spanningen t.a.v 'samen'

Tempo

- In een wijkinitiatief worden mensen met dementie en buurtbewoners uitgenodigd voor wekelijkse wandelingen. De begeleiders (vrijwilligers en professionals) merken spanningen.
- Mevrouw De Jong, die dementie heeft, loopt graag haar eigen tempo en raakt regelmatig afgeleid. Andere deelnemers willen graag “een rondje afmaken” en raken gefrustreerd dat ze steeds moeten wachten. Een van hen zegt: “We willen haar wel betrekken, maar het moet ook een beetje leuk blijven.”

Behoeften

- In een buurtinitiatief willen vrijwilligers en winkeliers iets doen voor een dementievriendelijke wijk. Ze bedenken plannen zoals duidelijkere bewegwijzering, plattegronden, bloembakken, bankjes en een verwendag.
- Wanneer twee mensen met dementie en een naaste aansluiten, noemen zij praktische punten zoals behoefte aan een toilet en dat kassamedewerkers vaak te snel praten.
- Een vrijwilliger verzucht: “We waren zo enthousiast met de bloembakken en de verwendag. Nu voelt het alsof we het niet goed doen. Het wordt wel lastig als we alles moeten afstemmen op mensen met dementie.”

Referenties

- Thijssen M, Daniels R, Lexis M, Jansens R, Peeters J, Chadborn N, Nijhuis-van der Sanden MWG, Kuijer-Siebelink W, Graff M. *How do community based dementia friendly initiatives work for people with dementia and their caregivers, and why? A rapid realist review*. Int J Geriatr Psychiatry. 2022 Feb;37(2):10.1002/gps.5662. doi: 10.1002/gps.5662. Epub 2021 Dec 6. PMID: 34825742; PMCID: PMC9299867.
- Thijssen M, Kuijer-Siebelink W, Lexis MAS, Nijhuis-van der Sanden MWG, Daniels R, Graff M. *What matters in development and sustainment of community dementia friendly initiatives and why? A realist multiple case study*. BMC Public Health. 2023 Feb 9;23(1):296. doi: 10.1186/s12889-023-15125-9. PMID: 36759811; PMCID: PMC9909928
- Thijssen M, Graff MJL, Lexis MAS, Nijhuis-van der Sanden MWG, Radford K, Logan PA, Daniels R, Kuijer-Siebelink W. *Collaboration for Developing and Sustaining Community Dementia-Friendly Initiatives: A Realist Evaluation*. Int J Environ Res Public Health. 2023 Feb 23;20(5):4006. doi: 10.3390/ijerph20054006. PMID: 36901017; PMCID: PMC10001691.
- Pronk N, Dauwerse L, Thijssen M. (2023) Deelnemers aan dementie vriendelijke initiatieven. Wie zijn zij? Masterthesis VOSON, Nijmegen (in Dutch)
- Thijssen M, Dauwerse L, Lemmers F, der Sanden MN, Daniels R, Graff M, KuijerSiebelink W. *'Practice what you preach': Perspectives on the involvement of people with dementia and carers in community-based dementia friendly initiatives, a qualitative study*. Front Psychiatry. 2024 May 16;15:1387536. doi: 10.3389/fpsyt.2024.1387536. PMID: 38818024; PMCID: PMC11137317
- Bierens, V., Giltaij, M., Koper, G., & Nijland, V. (2025). *Kwalitatief onderzoek naar wat het vraagt van stakeholders om mensen met dementie te betrekken bij de ontwikkeling van dementievriendelijke initiatieven* (Ongepubliceerde bachelorscriptie). Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen.
- Teunissen, B. & Verbeek, F. (2025). *Dementievriendelijke initiatieven: wat, waarom en hoe?* [infographic]. Leeratelier Veerkrachtig Ouder Worden. [Dementievriendelijke initiatieven.pdf](#)